

Vzdělávání v oblasti dopravní výchovy

Publikováno: 29. 11. 2017

CDV

Dopravní výchova je součástí Rámcového vzdělávacího programu pro základní školy od školního roku 2013/2014 tak, jak bylo schváleno vládou České republiky rozhodnutím č. 599 ze dne 10. srpna 2011, kterou byla schválena Národní strategie bezpečnosti silničního provozu na roky 2011-2020 (dále jen NSBSP), resp. Akční program, který je nedílnou součástí dokumentu.

V aktivitě Ú1, která se zaměřuje na bezpečného účastníka, bylo ustanoveno Ministerstvu dopravy a Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy od školního roku 2013/2014 zavedení dopravní výchovy do základních škol. Byla provedena revize Vzdělávacího programu pro základní školství a byly ustanoveny základní znalosti a kompetence po ukončení základního vzdělávání v oblasti dopravní výchovy.

Dopravní výchova zůstala součástí Akčního programu Revize a aktualizace NSBSP s platností od roku 2017-2020.

Vzdělávání v České republice je zastřešeno základním dokumentem MŠMT: Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. Upravuje základní požadavky na výstupy po ukončení základního vzdělání a požadované kompetence, které má žák obsáhnout. Klíčové kompetence představují souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti. Jejich výběr a pojetí vychází z hodnot obecně přijímaných ve společnosti a z obecně sdílených představ o tom, které kompetence jedince přispívají k jeho vzdělávání, spokojenému a úspěšnému životu a k posilování funkcí občanské společnosti. Na základním stupni vzdělávání v České republice je dopravní výchova zakotvena poměrně jasně v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání.

S problematikou dopravy by se žáci měli setkávat již na 1. stupni ve vzdělávací oblasti se širokým záběrem nazvané „Člověk a jeho svět“. Konkrétně v tematickém okruhu „Místo, kde žijeme“ jsou žáci seznamováni například s dopravní sítí v místě, kde žijí. Okruh „Místo, kde žijeme“ je věnován mimo jiné i bezpečnosti dopravy, kdy se žáci mají naučit vnímat dopravní situaci, správně ji vyhodnotit a vyvodit odpovídající závěry pro své chování v roli chodce a cyklisty (RVP ZŠ str. 40).

Dopravní výchova se prolíná také vzdělávací oblastí „Výchova ke zdraví“. Očekávaným výstupem v tematickém oboru „Výchova ke zdraví“ je například, že žák projeví odpovědné chování v rizikových situacích v dopravě, předcházení rizikovým situacím v dopravě a v dopravních prostředcích. Aktivně dokáže předejít situacím ohrožujícím zdraví a osobní bezpečí a v případě potřeby dokáže poskytnout adekvátní první pomoc. Okrajově se dopravní výchova prolíná i tematickým oborem „Tělesná výchova“, jehož součástí je turistika a pohyb v přírodě, kdy se žáci při přesunu učí chování v dopravních prostředcích.

Dopravní téma se může objevit v rámci průřezových předmětů:

- oblast environmentální výchovy,
- cizí jazyk,
- oblast mediální výchovy,
- oblast multikulturní výchovy,

- oblast výchovy demokratického občana,
- oblast výchovy k myšlení v evropských a globálních souvislostech,
- oblast osobnostní a sociální výchovy a výchovy k sociálním dovednostem,
- jazyk a jazyková komunikace (český jazyk),
- matematika a její aplikace,
- informační a komunikační technologie,
- člověk a jeho svět,
- člověk a společnost (dějepis, výchova k občanství),
- člověk a příroda (fyzika, zeměpis, chemie, přírodopis),
- umění a kultura (hudební výchova, výtvarná výchova),
- člověk a zdraví (tělesná výchova, výchova ke zdraví),
- člověk a svět práce.

Učební materiály

Ministerstvo dopravy – samostatné oddělení BESIP připravilo pro výuku dopravní výchovy aktuální učební materiály, které zohledňují potřeby škol či školských zařízení v této oblasti a plně korespondují s Rámcovým vzdělávacím programem MŠMT. Školy mohou využít učebnice, pracovní sešity, výukové stojany nebo i interaktivní podobu těchto vzdělávacích materiálů s množstvím pracovních aktivit a cvičení (s využitím PC, tabletů, interaktivních tabulí, mobilních telefonů atd.). Základní pomůckou pro edukativní proces je výuková řada pro dopravní výchovu, kterou vytvořilo oddělení BESIP MD ve spolupráci s Nakladatelstvím Fraus. Tato výuková řada pokrývá věk dětí od 3 do 15 let, tj. jak předškolní výuku v mateřské škole, tak výuku na základní škole (I. a II. stupeň). Učebnice pro I. i II. stupeň základní školy je certifikována doložkou Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Velkým přínosem je metodický manuál pro pedagogy v elektronické podobě.

Přestože školení pedagogů v oblasti dopravní výchovy je věnována péče, není odborná příprava učitelů na takové úrovni, jakou problematika vyžaduje. Problematika dopravní výchovy je natolik komplexní vzdělávací oblast, že je zapotřebí minimálně třísemestrální přípravy s následným rozšířením aprobace pro výkon odborné výuky a patřičnou úroveň graduace. Pokud nebude zavedeno vzdělávání jako součást odborné přípravy pedagogů, není možno zajistit další navazující vzdělávací proces v patřičné kvalitě.

V současnosti je kladen důraz na vzdělávání v předškolním věku dítěte. Je mnoho vzdělávacích materiálů. Jako příklad je uvedeno portfolio výukových materiálů pro mateřské školy, které připravilo Ministerstvo dopravy - samostatné oddělení BESIP.

Každá pedagogická specializace, resp. učitelská aprobace, je pro výuku určitého předmětu získávána studiem, které připravuje budoucího učitele/učitelku po odborné stránce právě pro výuku daného předmětu. V případě dopravní výchovy v ČR dosud neexistují kvalitní akreditované vzdělávací obory vyučované na pedagogických fakultách, tudíž ani neexistují erudovaní absolventi VŠ, kteří by mohli na základních a středních školách tuto problematiku odborně vyučovat. Stávající učitelé v majoritní míře svoji „specializaci“ získávají jen doplňkovým školením, realizovaným buď Centrem služeb pro silniční dopravu s.p.o. (organizační složka MD) nebo podřízenou organizací MŠMT (NIDV atd.).

Jen „dopravní výchova“?

Dopravní výchova je stále vnímána jen jako výseč celého komplexu problematiky v oblasti bezpečnosti v dopravě. Žáci jsou edukováni v oblasti správného chování a problematika bezpečnosti v dopravě je zúžena pouze na „správné“ chování. Samozřejmě je základ chovat se tak, aby nedošlo ke zranění v souvislosti s provozem na pozemních komunikacích. K tomu nepřímo i nutí učební materiály, které jsou pro výuku dopravní výchovy připravovány a jsou k dispozici. Bezpečnost

v dopravě v širším pojetí se dotýká i oblastí vzdělávání, které nejsou zahrnuty do současných vzdělávacích materiálů a není s nimi ani počítáno. Zvláště na druhém stupni základních škol se jeví jako nezbytné zahrnout problematiku dopravní výchovy do kontextu dalších vzdělávacích oblastí – viz výše.

Většina pedagogů se neorientuje v problematice, kam zařadit dopravní výchovu (vhodnější název by byl výchova k bezpečnosti v dopravě) a neví, jak s tematikou pracovat.

Zúžit problém jen na chování se jeví trochu příliš zjednodušený pohled na širokou oblast, která zahrnuje mnohem přitažlivější a současná témata, než je jen bezpečné chování v dopravě.

Doprava v sobě zahrnuje vzdělávací oblasti, do kterých je na základní škole možné aplikovat i dopravní výchovu: <http://digifolio.rvp.cz/artefact/file/download.php?file=74491&view=6433>